

Grup Hypatia de Debat

La teva veu compta. La teva opinió importa.

LA DESOBEDIÈNCIA CIVIL

Quan està justificat saltar-se
les normes ?

QUÈ ÉS LA DESOBEDIÈNCIA CIVIL?

La desobediència civil és un acte de protesta polític i social que consisteix en la transgressió conscient, pública i pacífica d'una llei o una norma, amb l'objectiu de pressionar el govern o la societat per canviar una situació injusta.

No és simplement "trencar la llei perquè sí"; és un acte moral i profundament polític.

Per entendre-la bé, aquestes són les seves característiques principals:

És pacífica:

Aquesta és la seva regla d'or.

No busca danyar les persones ni destruir propietats.
Es basa en la força moral i en la resistència passiva.

És Pública:

No es fa d'amagat. Els qui la practiquen volen que tothom vegi l'acte para generar debat i conscienciar l'opinió pública.

És Conscient i deliberada:

El manifestant sap perfectament quina llei està trencant i ho fa amb un propòsit moral superior (per exemple, defensar els drets humans).

FILOSOFIA

**La desobediència civil des del pensament
clàssic fins a la modernitat**

SÒCRATES

Socrates (470-399 aC) va ser el primer gran filosof a plantejar la tensió entre la llei de la polis i la consciència individual. Al judici, Socrates accepta la condemna a mort abans que renunciar a la seva missió filosòfica. Rebutja fugir de la presó .

Tot i acceptar la sentència, Sòcrates estableix un precedent fonamental: obeir la pròpia consciència moral pot ser superior a obeir la llei.

PLATÓ

Els qui han vist la llum (la veritat) tenen el deure moral de tornar a la caverna i alliberar els altres, encara que això impliqui desobeir les normes dels qui governen en la foscor. Per a Plató, una llei que no serveix al Bé comú no mereix obediència. La justícia verdadera transcendeix la llei escrita. La distinció platònica entre llei justa i llei injusta serà fonamental per a tota la tradició de desobediència civil.

ARISTÒTIL

Distingeix entre justícia distributiva (repartiment equitatiu) i justícia correctiva (reparació del dany).

Llei natural vs. Llei positiva

Aristòtil diferencia entre allò just per naturalesa i allò just per convenció. La Llei natural és universal i superior a la Llei humana.

L'equitat (epieikeia)

Quan la Llei produeix injustícia, l'equitat permet corregir-la. És un precedent de la desobediència justificada.

PENSADORS MODERNS

Hannah Arendt (1970)

Distingeix desobediència civil de desobediència criminal. La desobediència civil es un acte col·lectiu que apel·la al sentit de justícia de la majoria. Es una forma de participació política legítima en democràcia.

Jurgen Habermas

La desobediència civil es un element normalitzat de la cultura política madura. Actua com a corrector democràtic quan les institucions fallen.

PSICOLOGIA

Mecanismes psicològics de l'obediència i la
dissidència

El desenvolupament moral de Kohlberg

El psicòleg Lawrence Kohlberg va crear una teoria sobre com els humans desenvolupem el nostre sentit del que està bé i del que està malament. Va dividir aquest desenvolupament en 3 nivells

Por al càstig: L'individu obeeix la llei només per evitar la multa o la presó. (Aquí ningú faria desobediència civil).

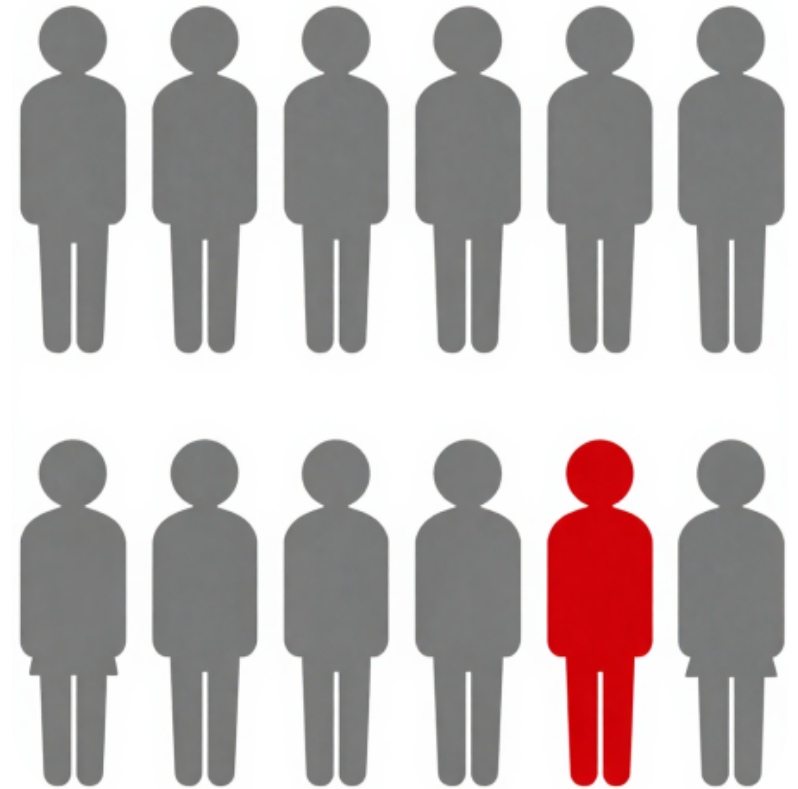
Ordre social: L'individu creu que "la llei és la llei" i s'ha de complir sempre per mantenir l'ordre i ser acceptat per la societat. La majoria de la població es queda en aquesta etapa.

El desenvolupament moral de Kohlberg

Principis universals :

Aquí, la persona entén que les lleis són contractes socials, no veritats absolutes.

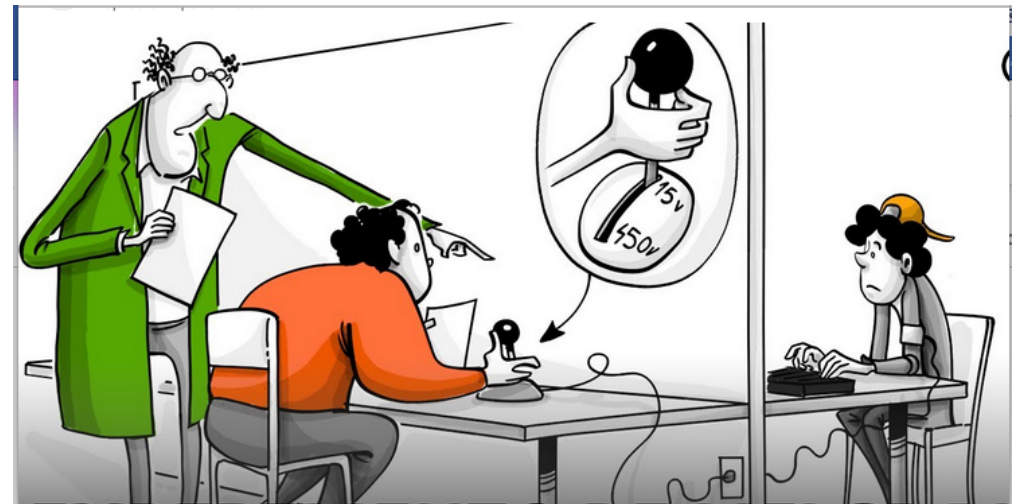
Si una llei entra en conflicte amb un principi universal (com els drets humans, la justícia o la llibertat), el psicòleg postconvencional tria seguir el principi moral i trencar la llei de manera pacífica.

MILGRAM I L'OBEDIÈNCIA

Stanley Milgram (1961)

L'experiment d'obediència a l'autoritat demostra que un 65% dels participants administren descargues elèctriques potencialment letals quan una figura d'autoritat ho ordena.

MILGRAM I L'OBEDIÈNCIA

Factors que afavoreixen la obediència:

- La pressió de l'autoritat es enormement poderosa
- La dissidència requereix un esforç psicològic actiu
- La proximitat amb la víctima augmenta la desobediència
- La presència d'altres dissidents facilita la rebel·lió

Factors que afavoreixen la desobediència

- Sentit d'autonomia personal
- Capacitat d'empatia amb la víctima
- Distància respecte a l'autoritat
- Suport social d'altres dissidents

CONFORMISME I DISSIDÈNCIA

Dissonancia cognitiva (Festinger, 1957)

Quan les nostres accions contradiuen les nostres creences, experimentem malestar psicològic. La desobediència civil genera dissonància en l'espectador, forçant-lo a confrontar la injustícia.

Identitat moral (Blasi, 1984)

Les persones amb una identitat moral forta són més propenses a desobeir ordres injustes. La moralitat no es només raonar, sinó sentir-se obligat a actuar coherentment.

Efecte espectador

La difusió de responsabilitat inhibeix l'acció. Els moviments de desobediència civil trenquen aquest efecte creant compromís col·lectiu.

PSICOLOGIA DE LA RESISTÈNCIA

Resiliència i resistència

La psicologia positiva estudia els factors que permeten a individus i grups mantenir la dissidència davant la pressió:

Autoeficàcia: la creença en la pròpia capacitat d'influir

Locus de control intern: sentir-se responsable dels resultats

Suport comunitari: xarxes de solidaritat

Sentit de propòsit: connexió amb valors transcendents

PSICOLOGIA DE LA RESISTÈNCIA

El cost psicològic

La desobediència té un preu: ansietat, aïllament social i por a les represalies.

Els moviments exitosos ofereixen suport emocional als seus membres.

Motivació intrínseca vs. extrínseca

Els desobedients civils actuen per convicció interna (motivació intrínseca), no per recompensa externa.

Això els fa més persistents i resistents a la pressió.

DRET, ESTAT i DEMOCRÀCIA

Arguments A FAVOR de la desobediència

La legitimitat moral d'una llei no és equivalent a la seva legalitat formal.

És una forma de participació política quan els canals institucionals fallen.

Històricament ha produït avenços morals que la política ordinària no aconseguia.

Acceptar el càstig demostra respecte a l'Estat de Dret en el seu conjunt.

Arguments EN CONTRA

En democràcia, la via legal (vot, partits, tribunals) és preferible.

Qui decideix quines lleis són injustes? Cada grup pot creure que té la raó.

Pot debilitar el respecte general a les institucions i a l'Estat de Dret.

Pot ser instrumentalitzada per grups amb agendes antidemocràtiques.

CASOS ACTUALS

Moviment 15-M / Indignats · 2011

Acampades a places públiques, assemblees permanents. Va impulsar reformes legals i nous partits polítics.

Edward Snowden / Julian Assange

Filtració massiva d'informació classificada en nom de l'interès públic.

Resistència a desnonaments (PAH)

Milers de persones s'interposen físicament davant els funcionaris per aturar desnonaments judicials.

Objectors de consciència

Negativa al servei militar, o procediments mèdics
On és el límit entre el dret individual i el dany col·lectiu?

QUAN ESTÀ JUSTIFICADA?

1. Injustícia greu i clara

No qualsevol desacord justifica la desobediència. La injustícia ha de ser seriosa, documentable i afectar drets fonamentals.

2. No violència

L'acte es dirigeix contra la llei o la política, mai contra persones. La violència anul·la la legitimitat moral.

3. Acceptació de les

conseqüències
Acceptar el càstig legal demostra que no es rebutja l'Estat de Dret en conjunt, sinó la llei específica injusta.

QUAN ESTÀ JUSTIFICADA?

4. Esgotament de mitjans legals

Es justifica quan les vies democràtiques ordinàries (vot, partits, tribunals) han estat intentades i han fallat.

5. Publicitat i transparència

Els actors s'identifiquen i expliquen les seves raons. La clandestinitat el converteix en un altre tipus d'acte.

6. Proporcionalitat

La disrupció causada ha de ser proporcional a la injustícia denunciada. Danys majors que els que es pretén remeiar perden legitimitat.

HISTÒRIA

Grans moviments de desobediència civil a la historia

GANDHI I LA NO-VIOLENCIA

Accions clau:

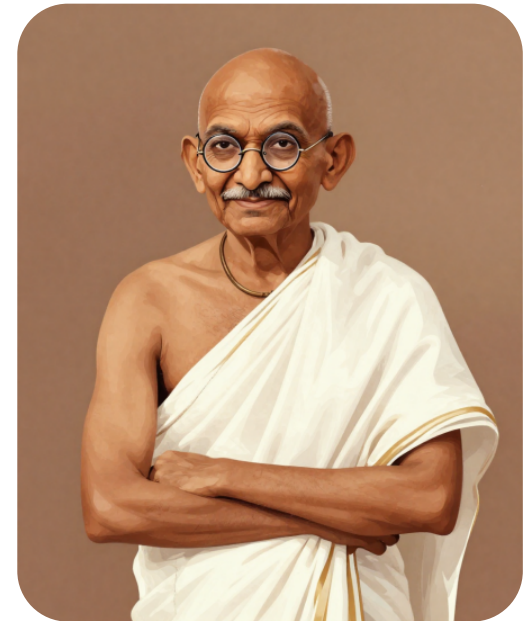
Marxa de la Sal (1930): 388 km per protestar contra l'impost britanic sobre la sal
Boicot a productes britanics (khadi)

Dejunis com a pressio moral

Desobediencia fiscal massiva

Principis del Satyagraha:

- No-violencia absoluta (ahimsa)
- Acceptacio del sofriment propi
- Respecte per l'adversari
- Recerca de la veritat
- Disposicio a acceptar el castig

Impacte: Independencia de l'India (1947). Model per a tots els moviments posteriors de desobediencia civil.

MARTIN LUTHER KING JR.

Lider del moviment pels drets civils als Estats Units.

Combina la teologia cristiana amb la filosofia gandhiana de la no-violència.

Carta des de la presó de Birmingham (1963)

- Distingeix entre lleis justes i injustes
- Una llei injusta no és realment una llei

Accions històriques:

- Boicot d'autobusos de Montgomery (1955-56)
 - Sit-ins als restaurants segregats
 - Marxa sobre Washington (1963): 'I Have a Dream'
- Premi Nobel de la Pau 1964.

ALTRES CASOS EMBLEMÀTICS

Henry D. Thoreau · 1849 · EUA

Es nega a pagar impostos per no finançar la guerra amb Mèxic i l'esclavitud. Escriu «La desobediència civil», text fundador del moviment.

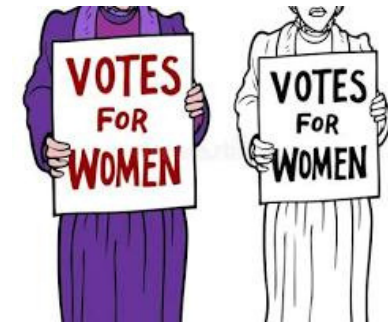
Rosa Parks · 1955 · EUA

Es nega a cedir el seu seient a l'autobús. Desencadena el boicot de Montgomery (381 dies) i marca l'inici del moviment de drets civils.

ALTRES CASOS EMBLEMÀTICS

Sufragistes · 1903-1918 · Regne Unit

Encadenaments, vagues de fam i atacs a la propietat. Van escalar la desobediència fins aconseguir el vot femení el 1918.

Nelson Mandela · 1952-64 · Sud-àfrica

Comença amb desobediència no violenta. Després de Sharpeville passa a la resistència armada. Planteja els límits de la no violència.

ALTRES MOVIMENTS HISTORICS

Primavera de Praga (1968)

Resistencia civil txecoslovaca contra la invasió soviètica. Jan Palach s'immola com a protesta.

Placa de Tiananmen (1989)

Protestes estudiantils massives a Pequín. L'home del tanc com a icona universal de la resistencia pacífica.

Revolucions de colors (2000-2005)

Moviments no violents a Serbia, Georgia i Ucraïna que derriben governs autoritaris mitjancant la desobediència civil massiva

MOVIMENTS CONTEMPORANIS

Primavera Arab (2010-2012)

Onada de protestes i desobediència civil al món arab. Tunísia, Egipte, Líbia. Ús de xarxes socials com a eina d'organització.

Ocupy Wall Street (2011)

Protesta contra la desigualtat econòmica als EUA. Ocupació de l'espai públic com a forma de dissidència.

Greta Thunberg i les vagues escolars pel clima. Desobediència civil juvenil contra la inacció climàtica

ÈTICA

**Dilemes morals i justificació ètica de la desobediència
a nivell personal.**

FONAMENTS ÈTICS

A nivell personal, l'acte de desobeir no busca canviar el món immediatament, sinó salvar la pròpia ment.

Si una persona obeeix una ordre que considera profundament immoral, pateix el que la psicologia anomena dissonància cognitiva extrema o, fins i tot, dany moral. El dany moral és el patiment psicològic que apareix quan fas una acció (com obeir una llei injusta) que viola els teus valors més sagrats.

A NIVELL PERSONAL

Quan portem la desobediència civil al terreny absolutament personal, deixem enrere els grans moviments de masses, les manifestacions i les estratègies polítiques. A nivell íntim, la desobediència es converteix en un conflicte psicològic, ètic i existencial. És la decisió d'un individu de dir "no" a una norma perquè complir-la significaria trair la seva pròpia essència.

A nivell personal, la desobediència sovint no surt als diaris.

Es dona en la vida diària:

Un funcionari de l'administració que, conscientment, "alenteix" o busca una esquadra legal en un desnonament per protegir una família vulnerable.

Un metge o infermera que decideix atendre d'amagat una persona en situació irregular (sense papers) malgrat que les retallades o les lleis del moment li ho prohibeixin.

Un ciutadà que allotja a casa seva un refugiat que està en ordre d'expulsió.

En aquests casos, no es busca el reconeixement públic (de fet, es busca la discreció).

EL COST PERSONAL DE LA DESOBEDIÈNCIA

Prendre aquesta decisió a nivell estrictament personal és molt dur psicològicament. L'ésser humà és un animal social programat per a la conformitat (adaptar-se al grup per no ser rebutjat).

Desobeir en solitari implica patir l'aïllament del grup, la incomprensió de la família, la por al càstig legal i la incertesa. Requereix una ment amb un autocontrol i una maduresa emocional altíssims, on l'autoestima i la pau interior depenguin de les pròpies creences, i no de l'aprovació de l'Estat o de la societat.

DILEMES CONTEMPORANIS

Quan es legítima la desobediència?

Quan s'han esgotat les vies legals?

Quan la injustícia es greu i sistemàtica?

Quan l'acció es proporcional i no violenta?

Quan s'accepten les conseqüències?

Activisme climàtic: bloqueig de carreteres, sabotatge d'infraestructures fòssils.

Desobediència digital: filtracions, hacktivisme, protecció de dades.

Moviments d'ocupació: dret a l'habitatge vs. propietat privada.

Refugi i solidaritat: ajuda a migrants irregulars.

EL CONFLICTE TRÀGIC

Es aquell on es posen en joc dos valors sagrats i oposats:

La seguretat de la família i la integritat moral.

La psicologia explica que qualsevol de les dues decisions té un cost psicològic devastador.

Si tries la seguretat (Obeir la llei):

Salves la teva estabilitat i la dels teus, però a costa de patir dany moral i un fort càrrec de consciència.

La ment, per protegir-se de la culpa, necessita buscar excuses o culpar el sistema ("no tenia altra opció", "la família és el primer").

EL CONFLICTE TRÀGIC

Si tries la consciència (Desobeir):

Mantens la teva dignitat i la teva pau interior, però s'activa una ansietat brutal i la culpa de saber que el teu "heroisme" provocarà un càstig legal que farà patir persones innocents que estimes.

 En resum, és un carreró sense sortida: triis el que triis, hi haurà una pèrdua dolorosa. És el xoc invisible entre el teu deure com a protector de la teva família i el teu deure com a ésser humà ètic i lliure.

REFLEXIÓ FINAL

Més enllà d'aquells conflictes tràgics que no es desitgen a ningú, la realitat és que, en el nostre dia a dia, ens enfrontem constantment a dilemes similars, tot i que de molta menys envergadura.

Són situacions on la decisió no sembla tan rellevant i on les conseqüències legals són pràcticament inexistents, però les socials sí que són reals (l'estigma, el rebuig del grup o el judici dels altres).

Massa sovint, per pura comoditat o per por a significar-nos, girem la cara.

REFLEXIÓ FINAL

És així com, a poc a poc, es naturalitzen actituds, abusos i situacions profundament incorrectes a la feina, al carrer o a la comunitat, simplement per una manca de rebel·lia ciutadana quotidiana.

És precisament en aquesta escala micro on hem de prendre consciència, les grans injustícies s'alimenten de les nostres petites concessions diàries. No deixar d'actuar en el que és petit és l'única manera de mantenir viva la nostra dignitat i una societat realment sana.

"Fem-nos responsables, doncs, d'allò quotidià sobre el qual podem actuar, perquè només així podrem evitar que les petites injustícies creixin i es facin grans amb la nostra silenciosa col·laboració."

Grup Hypatia de Debat

La teva veu compta. la teva opinió importa.

FI